

Motion till riksdagen 2007/08:Sf5

av **Tomas Eneroth m.fl. (s)**
med anledning av redog. 2007/08:RRS15

Riksrevisionens styrelses redogörelse angående Försäkringskassans kontakter med arbetsgivare

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återinföra arbetsgivarens ansvar för att lämna en rehabiliteringsutredning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att säkerställa att Försäkringskassan har fungerande rutiner för att hämta information och beslutsunderlag från arbetsgivare.
3. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag på hur den sjuk-skrivne ska tillförsäkras rätt till avstämningsmöte.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Försäkringskassans resurstillskott ska användas på ett sätt som tillförsäkrar handläggarna ett ändamålsenligt stöd för att kunna göra korrekta arbetsförmågebedömningar.

Inledning

Riksrevisionens granskning av Försäkringskassans kontakter med arbets-givare "Tas sjukskrivnas arbetsförmåga till vara?" (RiR 2007:19) visar att det finns flera stora brister i Försäkringskassans hantering. Det gäller inte minst Försäkringskassans ansvar att utreda möjlighet till anpassning av den sjuk-skrivnes arbetsplats, liksom passivitet i handläggning och oförmåga att slut-föra utredningar. Vidare prioriteras inte kontakterna med arbetsgivare. Rutinerna för att hämta in information och beslutsunderlag från arbetsplatser har blivit än mer oklara sedan den borgerliga regeringen avskaffat arbetsgivarens

Fel! Okänt namn på

ansvar att genom en rehabiliteringsutredning klarlägga rehabiliteringsbehovet för den sjukskrivne. Försäkringskassan saknar mål och en utarbetad strategi för arbetsgivarkontakter. Dessutom har man inte säkerställt hur information från arbetsgivare ska förmedlas efter att skyldigheten att göra en rehabiliteringsutredning avskaffats.

Brister i underlag, arbetsanpassning och samordning

Försäkringskassans samordning och uppföljning av stöd till långtidssjukskrivna uppvisar alltså flera brister enligt Riksrevisionens granskning. I nästan hälften av de granskade fallen hade man inte tagit ställning till om den sjukskrivne kan få andra arbetsuppgifter efter viss rehabilitering. I åtta av tio fall hade man lämnat frågan obesvarad huruvida det varit möjligt att anpassa arbetsplatsen i stället för att låta den enskilde övergå i sjuk- eller aktivitetserättning.¹

I flertalet fall övervägs inte anpassning av de sjukskrivnas arbetsuppgifter eller arbetsplatser. Om en medicinsk rehabilitering påbörjats eller hunnit avslutas och med goda resultat behövs inte alla gånger en anpassning. Om däremot ett sjukfall rullar på utan annan lyckad rehabilitering eller ingen alls, är det beklagansvärt att möjligheter till anpassning på arbetsplatsen inte undersöks. En studie som Försäkringskassan själv gjort visar att de allra flesta återgår i arbete efter 60 dagar. Men de som varit sjukskrivna ett år eller längre löper betydligt större risk att bli sjukskrivna längre eller helt sluta arbeta. Försäkringskassan har också själv tidigare konstaterat att det finns personer som är sjukskrivna längre än nödvändigt och som dessutom själva uppgett att de åtminstone till en del skulle kunna arbeta.

Försäkringskassan överväger vidare mycket sällan arbetshjälpmedel i samband med att man bedömer om den sjukskrivne kan utföra sitt arbete efter anpassning på arbetsplatsen. I mer än en tredjedel av de fall som granskades i aktstudien fanns diagnoser i rörelseorganen, och det är oftast då arbetshjälpmedel är aktuellt.

Trots att den borgerliga regeringen kände till problemen inledde de mandatperioden med kraftiga besparingar på Försäkringskassan – 1 700 personer har fått lämna sina tjänster. Inte ens efter Riksrevisionens iakttagelser har regeringen lyssnat. I stället låter regeringen bara notera kritiken, men i övrigt lämnar man den utan vidare åtgärd.

¹ Tas sjukskrivnas arbetsförmåga till vara? – Försäkringskassans kontakter med arbetsgivare, RiR 2007:19.

Borttagandet av arbetsgivarens ansvar för rehabiliteringsutredningar skapar oreda

Försäkringskassan är en myndighet i medborgarnas och de försäkrades tjänst. Myndigheten är också en arbetsplats för tusentals löntagare och tjänsteutövare. Deras tjänsteutövning underlättas om det finns hållbara regelverk som inte utan starka motiv eller utan alternativ plötsligt upphör att gälla. I annat fall minskar förutsättningarna för en sjukförsäkring som förmår att stödja människor tillbaka i arbete. Nu skapar i stället den borgerliga regeringens iver att förändra nya problem och oklarheter. Ett tydligt exempel är just borttagandet av arbetsgivarens skyldighet att lämna en rehabiliteringsutredning för den anställda som blivit sjuk. Regeringens förslag trädde i kraft den 1 juli i år, 2007, och dessförinnan hade förslaget varit känt i flera månader. Men fortfarande finns ingen ny rutin för att hämta in uppgifter från arbetsgivaren. Det är oacceptabelt. Riksrevisionens aktstudie visar att rehabiliteringsutredningarna varit Försäkringskassans viktigaste informationskälla. Den försvann den 1 juli i år. Det är beklagansvärt att regeringen inte sett till att säkra återrapportering från arbetsgivare innan man avskaffade deras skyldighet att lämna en rehabiliteringsutredning. Regeringen måste nu skyndsamt säkerställa att Försäkringskassan har utarbetade och praktiserade metoder för återkoppling från arbetsgivare. Vi socialdemokrater tycker det är rimligt att arbetsgivaren har en skyldighet att lämna in en rehabiliteringsutredning. Regeringen bör återkomma med förslag som syftar till att öka antalet inlämnade rehabiliteringsutredningar. Därmed skulle förutsättningarna stärkas för en fungerande samverkan mellan arbetsgivare och Försäkringskassan.

Bristande underlag – hinder för insatser

Även om intentionerna aldrig varit att Försäkringskassans kontakter med arbetsgivare ska vara undermåliga förtjänar det faktum att de ändå är det en ordentlig analys. Vi konstaterar att utfallet inte motsvarar det som varit lagstiftarens intentioner. Men vad har gått snett? Den genomförda granskningen ger inget entydigt svar men pekar på att Försäkringskassans bristande underlag i sjukfallen till en del beror på avsaknad av fullgott stöd i kombination med hög arbetsbelastning och täta handlägggarbyten. Vi vet dessutom sedan tidigare att arbetsgivare har varit dåliga på att lämna in rehabiliteringsutredningar. Dessutom har det funnits en till viss del välmotiverad kritik mot hanteringen och regelverket runt rehabiliteringsutredningarna. Det motiverar dock inte att ansvaret helt avskaffas. Bristerna i rehabiliteringsarbetet har varit uppenbara länge, men genom regeringens kraftiga nedskärningar av Försäkringskassans resurser tillsammans med stora regelförändringar minskar nu förutsättningarna att åtgärda problemen. Det saknas dessutom sanktionsmöjligheter och tydliga incitament för arbetsgivaren. För det bär regeringen ansvaret.

Fel! Okänt namn

Regeringens förslag förvärrar problemen

Om handläggningen tidigare har präglats av osäkerhet i hur lagar och regler ska tolkas, växer förvirringen med regeringens förslag till nya ensidiga tidsgränser och införande av minskningsregel i sjukförsäkringen. Vi motsätter oss principen att enbart individen har förpliktelser, medan andra aktörer avlövas ansvar. Regeringen har inte bara tagit bort arbetsgivarens ansvar att lämna en rehabiliteringsutredning till Försäkringskassan. Samtidigt har man tagit bort Försäkringskassans skyldighet att kalla till avstämningsmöte inom 90 dagar samt drastiskt minskat Försäkringskassans medel för köp av rehabiliteringstjänster. I kombination med förslagen om lägre ersättning för den som blir sjuk – och med den oro det innebär för alla med en redan tunn plånbok – lämnas den enskilde i sticket och blir än mer utsatt.

I regeringens förslag till tilläggsbudget föreslogs att anslaget till Försäkringskassans förvaltning skulle ökas med 700 miljoner kronor. Vi hade goda förhoppningar om att regeringen därmed insåg att det inte går att genomföra stora besparingar på Försäkringskassans förvaltningsanslag utan konsekvenser som långa handläggningstider och brister i insatser för långtidssjukskrivna. Vi välkomnade att medel kom tillbaka. Dessvärre tyder fortfarande inget på att regeringen tillför nödvändiga resurser för att prioritera insatser för långtidssjukskrivna och ökade kontakter med arbetsgivaren – tvärtom verkar vara fallet.

Många utredningar visar att ju närmare insatserna kommer individen och arbetsplatsen och ju tidigare, desto mer ökar chanserna för människor att komma åter i arbete. Problemet i dag är att ingen aktör tycks vilja ta på sig ansvaret för att vara motor i sjukskrivningsprocessen. Regeringen visar heller inga ambitioner på att peka ut riktningen. Tidigare var Försäkringskassans roll som samordnare av rehabiliteringsinsatser ändå tydligare. Men sedan den borgerliga regeringen tillträdde har det skett en tydlig förskjutning av ansvaret – bort från myndigheten – ut i intet. Socialförsäkringsutskottets två senaste offentliga utfrågningar vittnar inte minst om detta. Kvar står individen. Att lämna hela ansvaret till den enskilde som ju behöver stöd, för att hon är sjukskriven på grund av förslitning, utmattningssyndrom eller stroke, är allt annat än rimligt. Det är inte så vi undanröjer hindren för anpassning, omskolning och möjlighet till arbetshjälpmedel. Det som regeringen egentligen borde förstärka slår den i stället undan benen för och fränskjuter sig samhällsansvaret.

Ökad samordning och bättre stöd till individen

Legitimiteten i socialförsäkringarna hotas i dag, genom att den borgerliga regeringen monterar ned tryggheten, sänker ersättningar och urholkar välfärdens finansiering genom sänkta socialavgifter och kraftigt sänka skatter åt

Fel! Okänt namn på

vissa grupper. Därmed sjunker också förväntningarna och kraven på vad den allmänna sjukförsäkringen ska och kan leverera. Det är dit den borgerliga politiken verkar vilja – mot ett tydligt systemskifte.

Sjukskrivna ska inte förvänta sig fler åtaganden från samhällets sida – snarare färre.

Vi accepterar inte sämre trygghet och färre insatser åt fler.

Vi socialdemokrater vill gå i motsatt riktning. En allmän och aktiv sjukförsäkring ska både kunna garantera trygghet och aktivt stödja människor tillbaka till arbetslivet.

Försäkringskassans resurstillskott måste användas på ett sätt som tillförsäkrar handläggarna ett ändamålsenligt stöd för att kunna göra korrekta bedömningar av den enskildes arbetsförmåga. Förändringar behövs för att komma till rätta med bristande samordning. Individens rättigheter i sjukskrivningsprocessen behöver säkras. Regeringen bör skyndsamt återkomma till riksdagen med förslag på hur den sjukskrivne ska tillförsäkras rätt till avstämningsmöte.

Ännu saknas såväl drivkrafter som sanktioner som kan säkra att olika aktörer som är inblandade i ett sjukfall fullföljer sina åtaganden. Till följd av otillräckligt stöd, alltför sena insatser och bristande samverkan mellan samhällets olika aktörer driver ohälsa fortfarande människor till ett liv där deras arbetsförmåga inte tas till vara och där livskvaliteten urholkas. Här har alla ett gemensamt ansvar.

Stockholm den 4 december 2007

Tomas Eneroth (s)

Ronny Olander (s)

Kurt Kvarnström (s)

Matilda Ernkrans (s)

Magdalena Streijffert (s)

Siw Wittgren-Ahl (s)

Göte Wahlström (s)

Jasenko Omanovic (s)